

Ievērojamākās rakstnieces 17.gs. Mandžūrijā

MSP Orientālistikas

1.kursa studente

Veronika Pankratova

Cjin 清 dinastijas (1644.g.-1911.g.) vēsturiskais fons un nacionālā situācija

- Min dinastiju (1368.g.-1644.g.) pēdējos gados satricināja nemiernieku kustības un iekšējie konflikti. Iekšpolitiskā krīze sakrita ar ārējo ekspansiju no mandžūru puses. Tādā veidā sākās mandžūru valdības periods jeb Cjin dinastija.
- Mandžūri - etniskā grupa, kas galvenokārt dzīvo Ķīnas ziemeļaustrumos (vēsturiskajā Mandžūrijā).
- Milzīgās valsts valdību pārņēma nelielas tautas pārstāvji, kuriem piemita klejotāju cilts ieradumi un tradīcijas. Mandžūri adaptēja ķīniešu kultūras un pārvaldes vērtības un izveidoja spēcīgu centralizētu valsti.
- Taču mandžūru konservatīvisms kļuva par ķīniešu kultūras stagnācijas iemesliem. Klasiskās vērtības tika kritizētas un izsmietas.
- Min dinastijas sabrukums un mandžūru Ķīnas iekarošana bija īpaši nozīmīgs laiks daudzām sievietēm. Vairāku gadu laikā Ķīnas turīgākās daļas tika izpostītas un reizēm sievietes aktīvi piedalījās karadarbībā.
- Min dinastijas amatpersonām bija jāizvēlas starp uzticamību Min dinastijai vai kalpošanai jaunai Cjin dinastijai. Ja viņu izvēle bija palikt uzticamiem Min dinastijai, viņi tiktu nāves sodīti vai piespiesti izdarīt pašnāvību. Taču izvēlēties kalpot Cjin dinastijai arī nebija laba izvēle, jo tādā veidā viņus ienīstu Min dinastijas piekritēji, un neuzticētos jauni saimnieki. Tāpēc vairāki Min dinastijas lojālisti izvairījās no šīs grūtas izvēles, pievēršoties mūka dzīvesveidam.
- Šīs vīriešu izvēles neapšaubāmi lielā mērā ietekmēja viņu meitas un sievas.

- Taču iekarošanas periods, it īpaši Cjin dinastijas pirmie 20 gadi, atklāja jaunas iespējas sievietēm rakstniecēm. Skaidras morālas autoritātes trūkums radīja ļoti mainīgu sabiedrību daudzos aspektos.
- Šajā laikā dažas dzejnieces plaši ceļoja un uzturēja kontaktus ne tikai ar citām rakstniecēm, bet arī ar vadošiem vīriešu domātājiem un rakstniekiem. Augsta stāvokļa sievietes bija spiestas iztikt no saviem mākslas talantiem, piemēram, kļūstot par pasniedzējiem vai pārdodot savas gleznas.
- Literatūrā dominēja klasiskā ķīniešu dzeja, arī attīstījās sieviešu dzeja.
- Mandžūru sievietes mācījās lasīt un rakstīt mājās. 18.gs.dzejniece Menjue 夢月 rakstīja, ka viņai bija atļauts apmeklēt skolu tikai zēnu apgērbā kopā ar viņas brāļiem.
- Daudzas dzejnieces nāca no bagātām ģimenēm, kas varēja atļauties pieņemt darbā augstas klases pasniedzējus.
- Galvenokārt visas mandžūru rakstnieces sāka pievērsties literatūrai jau agrā vecumā.
- Mandžūru rakstnieces galvenokārt rakstīja *ši* 詩 ķīniešu dzejas žanrā, dažkārt pievērsoties arī *ci* 詞 un *cju* 曲 žanriem.
 - *Ši* ir dzejas žanrs, kur tika ievēroti ķīniešu toņu maiņas principi un izmantotas atskaņas.
 - *Ci* ir liriskās dzejas žanrs, kam bija raksturīgi dzejoļi ar atšķirīgu rindu garumu un pamatā tika ņemtas kādas noteiktas melodijas.
 - *Cju* ir dzejas žanrs, kas sākotnēji bija dažādu dziesmu melodijas ar noteiktiem ritmu modeļiem, kas tika iekļautas teātra izrādēs un operā. Šajā žanrā netika ievēroti klasiskās literatūras kanoniskie noteikumi.

Lojālista atraitne: Šan Dzjinlaņ 1602.g.-1676.g.

- Piedzima grāmatu tirgotāju ģimenē.
- Pazīstama ministra Cji Biaodzjia sieva. Cji Biaodzjia ieņēma vairākus amatus Min dinastijas valdīšanas laikā un aktīvi piedalījās pret mandžūru kustībās. Pēc Min dinastijas sabrukuma viņš izdarīja pašnāvību.
- Bieži lojālistu sievas un bērni arī izvēlējās nomirt, taču Šan Dzjinlaņ nolēma rūpēties par saviem dēliem un meitām.

❖ «*Mourning my husband*»

You have achieved the reputation of a thousand ages,

While I still cling to this one single life.

Lord and minister: indeed the great norm,

Sons and daughters: human feeling too.

You "broke the railing" when you were alive,

The stele you have left is your posthumous fame.

*Although life and death are different roads,
In purest chastity we complete one another.*

- Drīz pēc Šan Dzjinlaņ piecdesmitās dzimšanas dienas sāka notikt viena nelaime pēc otras. Divi viņas dēli iesaistījās Min dinastijas piekritēju sazvērestībā, un Cjin varas iestādes viņus arestēja. Vecākais dēls Lisuņ tika atbrīvots pēc liela kukuļa samaksāšanas, taču jaunākais dēls Baņsuņ tika izsūtīts uz Liaodun pilsētu (lai gan drīzumā aizbēga un vēl dažus gadus slepeni dzīvoja kā mūks).
- Lielākā daļa no Šan Dzjinlaņ saglabātiem dzejoļiem tika datēti ap 1640.gadu beigām un 1650.gadu sākumu un galvenā dzejoļu tēma, kas atkārtojas – asa apziņa par viņas aizgājušā vīra prombūtni; pesimistiskas noskaņas.
- Pašas dzejnieces vārdi no Džan Čajuņ (rakstnieces) dzejas kolekcijas: «Es nezinu, kā rakstīt, tad kā es varu rakstīt par citiem?»
- «Man nepaveicās būt 72 gadus vecai atraitnei, kura atkal un atkal nonāk uz nāves sliekšņa.»

❖ *«My Feelings on My Fiftieth Birthday»*
Music is played, a fine banquet arranged:
The sound of songs renews my old grief.
The orphaned luan is in the end left alone,
And the colored phoenix will never return.
I clutch my hair, locked in clouds of sorrow,
I unfurrow my brow revealing a moon of pain.

Sju Caņ

- Sju Caņ vīrs Čen Dzjiļiņ kalpoja Min dinastijai, bet vēlāk kļuva par augsta ranga amatpersonu jaunizveidotajā dinastijā.
- 1656.gadā Čen Dzjiļiņ tika apsūdzēts par sazyērestību un kukuļņemšanu un izsūtīts uz Senjan pilsētu.
- Astonus gadus vēlāk nomira gan vīrs, gan divi Šju Caņ dēli. Šajā laikā dzejniece pārstāja nodarboties ar literatūru.
- Viņa atsāka rakstīt dzeju tikai 1671.gadā, kad Kansji imperators atļāva viņai aizvest mājās sava vīra atliekas apbedīšanai. Sju Caņ nolēma pievērsties budistu dzīvesveidam.
- Sju Caņ ir vislabāk pazīstama par dziesmu vārdu sacerēšanu, daudzi no kuriem tika pārtulkoti angļu valodā. Taču veiksmīga bija arī šī dzejas žanrā.
- Neskatoties uz to, ka Sju Caņ vīrs kalpoja valdošajam režīmam, dzejā viņa bieži izrādīja sēras par Min dinastijas sabrukumu.

- Čen Džijīņ personīgi apkopoja Sju Caņ dzejas kolekciju, kuru viņš bija izdrukājis un plaši izplatījis.
- Sju Caņ brāļadēls uzrakstīja dzejnieces biogrāfiju, kur īpaši izteica to, ka: «Viņa cieta grūtības un saskarās ar briesmām, taču viņa nekad neatslāba un nenogura. Pat īsts varonis nevarētu viņu pārspēt.»
- Vēlāk Sju Caņ kļuva par vēl ticīgāku budisti un pieņēma reliģisko vārdu Dzidaņ. Viņa apsolīja uzzīmēt 5048 budisma Guanjiņ dievības gleznas, lai viņa vīramāte baudītu ilgu mūžu. Pēc kāda laika cilvēki ļoti novērtēja šīs gleznas. Pēc viņas brāļadēla vārdiem, «viņa nepārtraukti audzināja savu iekšēju garīgu starojumu meditējot, un, kad viņa nomira, istabu piepildīja rets patīkams aromāts.»

❖ *To the melody of «Full River Red»*

When will there be an end

To the rains and the storms?

I crane my neck and gaze

Toward the moon over my home,

*And see the world still filled with spears of
bronze,*

And the myriad mountains swathed in clouds.

*By the side of cauldron and axe, the lingering
pain remains,*

*Those tall warships crossing the sea were
swallowed by waves.*

To this very day

Shattered hearts have tried in vain to erect a stele

In memory of the heroic deed.

❖ *Seeing Off Lady Fang on Her Return to
the West*

*Since our times in the Capital we have been old
acquaintances, For three years we suffered together
the dust of the border lands.*

*Suddenly you've donned your jade pendants: spring
has arrived,*

*The orchid lamp shines brightly again: the flowers
blossom anew.*

*Our friendship has been strengthened by our many
shared hardships,*

*After the pardon, you soar to the clouds, our shared
karma over.*

*But I know that whenever you in your carriage turn to
look back,*

*I'll still be standing here in the desert, the one who
still can't return.*

Min dinastijas lojāliste: Van Duanšu 王端淑 1621.g.-1685.g.

- Van Duanšu neapšaubāmi bija viena no neparastākām sievietēm rakstniecēm 17.gs.
- Viņa piedzima augstas amatpersonas ģimenē, kur bija 11 bērni.
- Van Duanšu talants kļuva acīmredzams jau ļoti agrā bērnībā, viņas tēvs teica: «Man ir astoņi dēli, bet nevienu no viņiem nevar salīdzināt ar šo vienu meitu!»
- Van Duanšu bērnība bija laimīga, taču jaunatnē viņa saskarās ar grūtībām un nelaimēm, tai skaitā arī mīlākās mātes slimība un nāve.
- 16.gados viņa apprecējās ar Den Šendžao, ar kuru bija saderināta jau bērnībā, un kopā ar vīru devās uz Pekinu.
- 1643.gadā viņa atgriezās uz dzimto pilsētu Saosjin, kur turpmākie gadi iezīmējās ar lielu nabadzību.
- 1646.gadā Van Duanšu satricināja tēva nāve, kas mira tikai tāpēc, ka bija Min dinastijas piekritējs. Kopš šī laika Van Duanšu kļuva par dedzīgu un atklātu Min dinastijas lojālisti. Tieši šī politiska nostāja kļuva par viņas dzejas galveno tēmu.
- Dzejas rakstīšana bija galvenā nodarbība Van Duanšu dzīvē.
- Rakstniece bija ļoti tuva savam vīram, kurš savukārt uzskatīja viņu par intelektuālu biedru un talantīgu mākslinieci, nevis tikai par mājsaimnieci vai palīgu.
- Van Duanšu neinteresēja tradicionālās sieviešu nodarbes, tādi kā mājturība vai bērnu audzināšana.

- Cjin dinastijas valdība bija pārsteigta ar Van Duanšu sasniegumiem literatūrā un zinātnē un uzaicināja viņu uz Pekinu, lai kļūtu par galma pasniedzēju, taču viņa kategoriski noraidīja šo piedāvājumu.
- Šo politisko nemieru laikā Van Duanšu saglabāja literāro interesi. Viņa bieži tikās ar citiem līdzīgi politiski domājošiem māksliniekiem, ieskaitot daudzus pazīstamus rakstniekus, dramaturģus un gleznotājus.
- Van Duanšu bija pazīstama ar savu skaistumu un asprātību ne tikai politisku domubiedru lokā, bet arī starp visiem pārējiem māksliniekiem un rakstniekiem. Piemēram, dzejniece rakstīja priekšvārdus pazīstamu dramaturģu lūgām.
- Van Duanšu bija talantīga rakstniece ļoti daudzos literatūras žanros (arī rakstīja palindromus un rapsodijas), kā arī viņu atcerējās kā gleznotāju, kaligrāfu, kritiķi. Viņa apkopoja un rediģēja sieviešu prozas antoloģijas, dažādu laiku pētījumus par imperatoriem un konkubīnēm, kā arī dažādus savas prozas un dzejas krājumus. Diemžēl lielākā daļa no šiem darbiem zuda, tomēr pati pirmā dzejas un prozas kolekcija saglabājās, un šī darba nosaukums ir «Sarkanās kolekcijas dziedājumi» (*Jin hun dzji* 吟红集).

盧敬李得林密花鳥之情為簾鏡鏡感之助判布塵
 甌鬚蝶鸞鸞。澹如也。而詩章盈於粒盡。居曰吟紅
 不忘一十七載。素離之聖跡也。子不自言。得吾內子
 而於是。獲良友亦足誌也。將翺將翔。乞鬼與雁。內子
 其有以易子哉。

衡開散人孺子氏漫題

刻吟紅集小引
 夫古今著作亦多矣。其傳之後世者。必見當世乃當
 世之人。恒見之而不惜。及見之而興歎。作者無不自
 居於當世。散失湮沒。寂寞寒凋。不可絕述。因而期
 識者於後世。無論一詩一卷。更有然悲夫。當世有曠才
 異調。幽吟絕倫。當世不知之。而期識者於後世。吾竊
 為當世者陋之。余越國王子。欣然善讀父書。為詩
 空異。若筆飛。個真不愧古之作。聲各輩。倘當世之
 木不鍾之輪。齒之士。而鍾之柱。鏡之室。相與闕筆。寫

叙
 三百篇多閨中作。子向研心。雖萬言諸篇。若李夫
 人章句。子歌行。因相擊節也。內子性嗜書史。工
 筆墨。不屑事女紅。黛餘燈檠。吟咏不絕。香露齒頰。雲
 障金臺。內子得句不廢疾書。居燕解數載。先太史積
 傷於。喜前閨人
 先帝變興。煤峰泣血。子蓮攜家而歸。內子更多長沙
 三閩之句。歸義家於翁園。謹庵小樓。處於白馬巖田

Lament at the Qiantang Battlefield

*Lush and overgrown the riverbank grasses, the rain desolate and dreary;
The fighters dead: their lances cold but their hatred not yet dissolved.
On the battlefield, the glow of fireflies darkens in the moon's shadows;
In their dark rooms, ghosts weeping and wailing in the autumn night.
As the last bell sounds from the distant peaks and all falls still,
The bark of a dog pierces the deserted village, the cry of a goose.
Then silently, silently, the startled spirits follow the defeated boats,
And lushly, lushly, the old millet mourns over the unstrung bows.
At the roots of the wildflowers there's only rancid blood,
Passing strangers at dawn sing of demons blackened by ink.
The valorous ambition now turned cold with the mist and moon -
Fragrant names: where are the paper banners summoning their spirits home?
In the depths of the inner chambers there is a woman by a solitary lamp:
Don't listen for the sound of the river or wait for the evening tide.*

Izmantotās literatūras saraksts

- 1) Idema Wilt, Grant Beata. *The Red Brush – Writing Women of Imperial China*. London, Harvard University Press, 2004, 886 p.
- 2) Idema Wilt. *Two Centuries of Manchu Women Poets*. Seattle, University of Washington Press, 2017, 296 p.

Paldies par uzmanību!

